

DE MAASGOUW

Orgaan voor Limburgsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde.

PRIJS PER JAARGANG:

Voor Nederland. 2 guld. en.
„ België 5 franken

Advertentiën: 10 cent per regel.

Dit blad verschijnt 2 maal per maand onder bescherming van het Provinciaal Genootschap voor geschiedenis en oudheidkunde in Limburg.

De nadruk van artikels, buiten toestemming der schrijvers, is verboden.

Abonnementen, brieven en mededeelingen te bezorgen bij de uitgevers Boosten & Stols, Achter 't Vleeschh. 39, Maastricht

Abonnementen worden eveneens ontvangen bij alle postkantoren en boekhandelaars.

Gemeentewapen van Born.

31 Juli 1896
N° 37.

IN NAAM VAN HARE MAJESTEIT
WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS,
KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES
VAN ORANJE-NASSAU ENZ. ENZ. ENZ.
WIJ EMMA, KONINGIN-WEDUWE
REGENTES VAN HET KONINKRIJK;

Beschikkende op het verzoekschrift van het bestuur der gemeente Born, provincie Limburg, om toekenning van een eigen wapen aan die gemeente, volgens de daarvan gegeven omschrijving;

Gelet op het besluit van den Souvereinen Vorst van 24 December 1814, N° 32 en op de Koninklijke besluiten van 20 Februari 1816 N° 69, 3 Januari 1818 N° 91 en 22 December 1821 N° 19.

Op de voordracht van den Minister van Justitie van den 23 Juli 1896, 1^e afdeling A. N° 158.

Hebben goedgevonden en verstaan:

1° aan de gemeente Born, provincie Limburg, te verleen het navolgende wapen, zijnde gedeeld, rechts van goud, met een omgewende leeuw van sabel, getongd en genageld van keel (Gulik) links van azuur met een dubbelstaartigen leeuw van goud, gekroond van hetzelfde en getongd en genageld van keel (Gelre); over de deelingslijn heen een hartschild van goud met een gekanteelden toren van keel, verlicht van het veld, het schild omgeven door het randschrift „Gemeentebestuur van Born”.

2° aan de gemeente Born, vrijstelling te verleen van de ten deze verschuldigde taxe.

De Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit.

Soestdijk, den 31 Juli 1896.

De Minister van Justitie,
(get.) VAN DER KAAY.

(get.) EMMA.

Overeenkomstig het origineel,
De Secretaris-Generaal
bij het Departement van Justitie,
(get.) P. J. v. BELJMA.

Voor eensluidend afschrift:

De Secretaris-Generaal voornoemd,
(get.) P. J. v. BELJMA.

Twee verhalen over de belegering en inneming van Maastricht door de Fransen in 1673.

De beide hieronder volgende „relazen” zijn twee verschillende korte verhalen door een ooggetuige, van de belegering en inneming van Maastricht door de Fransen in 1673. Wie die ooggetuige was, is ons niet bekend; wel vermoenen wij uit het tweede verhaal te mogen afleiden dat hij in de Maastrichter Brugstraat woonde. De beide verhalen, hoewel in hooftzaak van denzelfden inhoud, verschillen wat betreft de bijzonderheden, die daarom te meer onze aandacht verdienen, dewijl men ze nergens anders vermeld vindt. Daarom dan ook geven wij ze den lezers van de „Maasgouw” ten beste. Wij vonden ze in copie in de reeds meermalen door ons aangehaalde schriftelijke nalatenschap van den kanunnik en camerarius van St. Servaas-kapittel, Andreas Jozef Brandts, in de „Variorum” deel VII fol. 43—48.

Aan deze beide verhalen is toegevoegd een derde, namelijk in weinige woorden de belegering van Maastricht in 1676 door den Prins van Oranje, die met behulp zijner bondgenooten die stad trachtte te herwinnen, doch waarvan hij na een beleg van 50 dagen moest afzien, dank zij de dappere verdediging der stad onder leiding van De Calvo, een Spaansch officier, die tijdens de afwezigheid van den gouverneur der stad, graaf d'Estrades — deze was door den Koning van Frankrijk afgevaardigd naar de vredesonderhandelingen te Nijmegen — met het opperbevel belast was, dank ook de aankomst van Fransche hulptroepen onder aanvoering van maarschalk van Schomberg.

P. D.

(EERSTE VERHAAL).

Extract uyt een schriftelyck relaes wegens de belegeringe van Maastricht.

1673, den 6 Junii des morgens omtrent 9 en 10 uren is den Koninck van Vrankryck, Louis de Bourbon, met de cavallerye op den Dousbergh komen ende

op de Smeermaes ende om Wyck komen liggen ende alle de vruchten vervoert ende gedestruert.

Den 10 Junii syn eenige voetknechten daer by komen, ende dagelyx meer ende meer versterckt geworden ende hebben de brugge op de Smeermaes beginnen te leggen ende volmaect.

Den 11 Junii is den Koninck selver in persoon binnen Willer (1) komen logeeren met 70 stukken geschuts ende alsoo de stadt gants met volck omcingelt, berent ende met de circumvallatie daer versien, synde in toto sterck 50000 man.

Den 18 Junii des morgens omtrent 5 ende 6 uren heeft den Koninck soo op de stadt gecantonneert ende geschooten, dat men niet en wist waer laeten, jae eenige duysent schooten op dien dagh gedaen, twelck noyt gehoort is geweest, dat men op eenen dagh soo veel schooten met canon op eenige plaatsen geschooten heeft, en hebben van dagh tot dagh even dapper gecontinueert te schieten, ende op St. Jans dagh wesende den 24 Junii des avonts tusschen 10 ende 11, quaemen des Konincks musquettiers ende syne pagen selfs met noch veel edeldoms (2) met het bywesen ende in presentie van den Koninck soo furieuse stormen op eenen halven maen omtrent de Lencule poort, dat se deselve veroverden des anderen daeghs 's morgens omtrent ten 3 uren, met verlies van meer als 40 officieren, ende ontallige (3) soldaeten der Franssen, ende oock veel officieren ende soldaeten der Hollanders; het was een furieus gevecht.

Den 28 Junii wesende SS. Peters en Paulus avont (4) syn des Konincks soldaeten met sulcke macht ende geweld op de wercken aengevallen, datse deselve veroveren hebben ende de Hollanders daeruyt gejaeght met een groot verlies van beyde kanten.

Den 29 Junii siende de Hollanders, dat alle haere buyte wercken verlaeten waeren, ende de wallen gants ter aerden toe met het canon geraseert ende daer neder geschoten, verwachtende anders niet als dat de Fransse mynen springen soude onder den wall ende peryckel was van stormender hant de stadt in te nemen, noch geen secours ofte ontsat voorhanden was, hebben de Hollanders ofte den gouverneur der stadt synde van natie eenen Spaegniaert ofte Italiaen met name Fario, (van den prins van Oranien daer tot

gouverneur geset) den 30 Junii des morgens geheel vroegh, appel geslagen om te accordeeren, ende hebben oock op den selven dagh met den Coninck geaccordeert, met conditie dat sy daer uyt trecken souden met vliegende vendels, brandende lonten en bollen ende boursse.

Des anderen daeghs wesende den 1 Julii is alle het Hollants garnisoen, op maniere ende conditie voorscreven naer den Bosch verrocken, ende is des Coninx volck daer binnen gekomen, ende hebben terstont doen aende catholycken restitueeren St. Jans kercke ende der Jesuitenkerck ende belast dat de gereformeerden naer 2 maenden oock souden St. Mathys kerck ruymen, ende bij soo verre sy eene kerck wilden hebben datse eene bouwen souden op eene plaetse, dewelcke haer den gouverneur alsdan soude assigneeren.

(Wordt vervolgd)

Een kundig Maastrichtenaar.

Te Luik, in de prachtige kerk van den H. Jacob, bevindt zich een grafsteen waarop de volgende wapenschilden; dat van rechts stelt voor: een kruis waarover heen, met de punten naar boven, twee pijlen kruiselsing geplaatst; hart-schild: drie schietspoelen (?); dat van links, ruitvormig, is gevierendeeld: 1 en 4, een naar rechts gewende klimmende leeuw; 2 en 3, een keper vergezeld van drie merletten, 2 en 1.

Onder die wapenen dit opschrift:

André Severin, en son art sans pareilles,
Nous a fait ces orgues, l'une de ses merveilles,
Regust à Maestricht sa vie et son estre,
Et mourut rempli de graces dans ce cloistre:
2 Maii 1673.

Ainsi, d'un destin très-heureux
Son cors (1) repose dans ce lieux,
Son âme esclatte dans les cieux,
Et son ouvrage au milieu.
Requiescat in pace.

Mr. E. Severin a fait mettre cette pierre.

Deze Andreas Severin, geboren te Maastricht, was een kundig orgelmaker en de vervaardiger van het prachtige en rijkgebeeldhouwde orgel van de bovengenoemde kerk, dat voor een der besten van Luik gehouden wordt.

Tot begrip van het grafschrift, dat een weinig zonderling mag schijnen, diene men te weten, dat Severin ont-

(1) Wilre, Oud-Vroenhoven.

(2) Edellieden.

(3) Ontelbare.

(4) De vooravond van het feest der HH. Petrus en Paulus.

(1) Voor Corps.

der zijn kunstgewrocht, het vermeld orgel, begraven ligt.
M^r. E. Severin die gemelde grafsteen heeft doen plaatsen is een bloedverwant, wellicht een broeder van den kunstenaar.
P. D.

Bijdrage tot de geschiedenis der Graven van Kessel.

Medegedeeld door Ed. Rosenkrantz.
(Vervolg)

1253. Te Keulen. Walram IV, hertog van Limburg, belooft den Keuschen burgers vrijgeleide, ook voor hunne koopwaren, over den grooten weg van Keulen naar Maastricht en over dien van Keulen naar Luik; getuigen zijne bloedverwanten: Willem IV graaf van Gulik en diens broeder Walram, Walram II heer van Montjoie, Gerard II heer van Wassenberg, Johan van Reifferscheid.

1254, September. Te Linne. Elisabeth vrouwe van Sprimont, eertijds gravin van Kleef, geeft aan de kerk te Wassenberg vier mud tarwe te Linne, voor een jaargetijde van wijlen haren echtgenoot Gerard II, heer van Wassenberg.

1255. Te Gulpen. Walram IV hertog van Limburg bekend aan Elisabeth, weduwe zijns bloedverwants wijlen Gerard II heer van Wassenberg, te hebben beloofd, haar in het bezit harer goederen te handhaven en borg te blijven voor de uitvoering van de minnelijke schikking, welke zij met Gerard III, eerstgeboren zoon van Gerard II heer van Wassenberg, getroffen heeft.

1254, 14 October. Elisabeth vrouwe van Sprimont, gravin van Kleef, geeft aan de abdij Rolduc, de tiende van Cartils in het kerspel van Gulpen, voor haar jaargetijde en dat van wijlen haren echtgenoot Gerard II heer van Wassenberg en wijlen diens zoon Gerard III. (Ernst VI n° 191, 193, 194, 195, 200).

1258, 14 November. Elisabeth vrouwe van Sprimont eertijds gravin van Kleef, doet afstand van eenen met grachten omgeven berg, genaamd *Miemekar*, te Linne, ten gunste van haren bloedverwant (1) graaf Otto II van Gelder, welke overeenkomst, hare dochter Jutta, zoodra zij meerderjarig geworden zal zijn, bevestigen zal. (Bondam. *Charterb.* n° 108, blz. 532).

1260, 22 Januari. Datum Aken. Elisabeth vrouwe van Sprimont, eertijds gravin van Kleef, geeft hare goedkeuring,

aan de huwelijks overeenkomst, gesloten door bemiddeling van Koenraad aartsbisshop van Keulen en hare schoonbroeders Dirk VI graaf van Kleef en diens broeder Dirk genaamd *Loef*, tusschen hare dochter Elisabeth van Kleef en Gerlach I edelheer van Isenburg (heer van Arenvels aan den Rijn) zoon der zuster van den aartsbisshop voornoemd, bij welke het derde deel in den tol te Tiel, zijnde de huwelijksgift van haren vader Hendrik I heer van Brabant, bij gelegenheid van haar huwelijk met Dirk jonggraaf van Kleef, als zoodanig overgaat aan hare dochter voornoemd, met de uitdrukkelijke verklaring, dat deze alléén met haren echtgenoot Gerlach, heer van Isenburg, dit haar derde deel in genoemden tol zullen bezitten, en dat geene andere harer dochters noch dier echtgenooten recht daarop hebben; getuigen: Koenraad aartsbisshop van Keulen, Werner proost van St. Gereon te Keulen, Johan van Gursenich kanonik te Luik, ridder Godfried van Schall. (Oorkonde n° 76 bij Fischer, *Geschl. Register der Häuser Isenburg, Wied und Runkel*, Mannheim 1775).

1262, November. Te Wassenberg. Walram IV hertog van Limburg, draagt aan de St. Georgiuskerk te Wassenberg als allodium op, vier en dertig morgen bouwland en twee huizen te Orsbeck en te Wassenberg gelegen, welke Hendrik, geestelijke zoon van Sibert van Hugenrode, van zijn kasteel te Wassenberg te leen hield; getuigen: Willem van Hall genaamd *Schilling*, heer Dirk van Brachelen, die medebezegelaars zijn, ridder G. van Kerke drossaard van Wassenberg, ridder Sibert van Huchelhoven en diens broeder Hendrik ridder, Hendrik ridder van den Broeck, Dirk genaamd *Rumschüttel*, en anderen (Lacomblet II n° 519).

Uit deze oorkonde blijkt, dat hertog Walram IV toen bezitter van Wassenberg was; want hij zegt uitdrukkelijk, dat die goederen, leen van zijn kasteel, *castro nostro de Wassenberg* waren; of Elisabeth vrouwe van Sprimont toen nog leefde, is niet zeker, daar noch van haar noch van hare dochter Jutta van Wassenberg, in oorkonden meer melding gemaakt wordt; Elisabeth was wel dood den 16 Augustus 1266, want dien dag schonken Walram IV hertog van Limburg en zijne echtgenoot Jutta, vrijheid van tol te Gulpen en te Dobach, aan het vrouwenklooster van St. Jan-Baptist te Burtscheid bij Aken. (Ernst VI n° 214).

Butkens in zijne *Trophées de Brabant* II p. 316, 326, geeft aan Gerard II, heer van Wassenberg, tot eerste echtgenoot eene erigravin van Kessel, die zuster of dochter was van graaf Willem van Kessel, uit welk huwelijk sproten Gerard III, Hendrik graaf van Kessel in 1262, en Goswin heer van Born 1269—1288, welke laatste volgens hem niet de erfgename van Lumay, voorged. van Hesbay, huwde.

(1) Elisabeth's zuster Margareta van Brabant, echtgenoot van graaf Gerard III van Gelder, was de moeder van Otto II.

In dat geval had graaf Hendrik V van Kessel te gelijker tijd heer van Wassenberg moeten zijn, en hertog Walram IV van Limburg niet het recht moeten hebben zich deze heerlijkheid, als nog niet vervallen leen, toe te eigenen; verder indien, zooals wij mededeelden, de eerste echtgenoot van Gerard II heer van Wassenberg, Beatrix van Randerode was, dan had graaf Hendrik V niet het volle wapen der graven van Kessel kunnen blijven voeren, maar den gekroonden leeuw met eenen barensteel of andere brisure; hij behield niet alleen, zooals wij zullen zien, den Kesselschen leeuw, gelijk hij voorgesteld is op het zegel aan de oorkonde van het jaar 1235 van graaf Willem van Kessel, maar gebruikte ook diens tegenstempel, het ruiterzegel met randschrift: † Comes de Kessele.

Wat van Spaen zegt, nopens eene schenking die in het jaar 1262 graaf Hendrik V van Kessel en hertog Walram IV van Limburg aan de kerk te Wassenberg deden, moet hij uit Gelenius in *notis ad Caesar. Heisterbae.*, *Hist. S. Engellb.* p. 374, geput hebben; Gelenius doet mededeeling van bovengenoemde oorkonde van November 1262 van hertog Walram IV van Limburg en bemerkt dat die van Hendrik graaf van Kessel, denzelfden inhoud heeft (... *similis tenoris*); maar hij zal die oppervlakkig en niet met de vereischte nauwlettendheid nagezien hebben.

Wanneer graaf Hendrik V van Kessel, bij het leven zijns vaders, Willem graaf van Kessel, over iets beschikte, moet hij dit door erfenis van zijne moeder, of van moeders zijde, of wel door een huwelijk verworven hebben. Zooals wij later zien zullen beschikte hij den 19 Mei 1274 over de meergenoemde tollén te Gulpen en te Dobach; deze oorkonde en die van 1262 zijn de eenige origineele bescheiden, die handelen over Hendrik V van Kessel, te weinig in aantal om aan te toonen in hoeverre Hendrik V, in verbinding gestaan heeft met de heeren van Wassenberg uit het huis Limburg.

1269, 28 Januari. De graven, Hendrik III van Luxemburg en zijn oudste zoon Hendrik, Willem IV van Gulik en zijn jongste zoon Willem, Godfried van Sayn, Adolf VII van Berg, Hendrik V van Kessel; de edellieden, Gerhard van Luxemburg heer van Durbuy, Dirk II heer van Heinsberg, Bruno heer van Ysenburg-Bransberg, Burchard heer van Broich a. d. Ruhr, Willem heer van Frentz, Frederik heer van Louvenberg, heer van Randerode, Winand van Schinnen; de ridders, Werner heer van Merode, Lodewijk van Berge, Alexander burggraaf van Limburg en zijn broeder Hendrik, Godfried van Hucklenbach, Dirk van Elner, Godschalk van Windhoevel, Willem van Mulrepas, Winemar Frambach van Bracheln, Hendrik van Heerlen, Renzuns de oude van Rode, stellen zich op boete van tien duizend Keulsehe marken tot borg dat hertog Willem IV van

Limburg, gedurende zijne voorloopige invrijheidstelling voor den tijd van drie weken, niets vijandelijks tegen de stad Keulen zal ondernemen en na zijn verlof wederom in hechtenis zal terugkeeren, en dat bij gebreke hiervan, zij, de edellieden acht dagen, de ridders en de burgvoogden vier dagen na gedane opeisching, zich deels te Keulen, Aken, Duren en Gulik in gijzeling zullen stellen, tot dat die tienduizend mark betaald zijn.

Aan deze oorkonde hangt het fraaie zegel van Hendrik V graaf van Kessel, in geel was, 7, 4 centim. middellijn; de leeuw, die gekroond is met eene kroon van een geheel blad en twee halve bladen (fleurons) is vrij, en niet in een schild geplaatst; randschrift: † Sigillum Henrici Comitis de Kessele; het tegenzegel, centim. 3, 6, stelt voor een ridder met pothelm en getogen zwaard te paard naar links; randschrift: † Comes de Kessele. (Oorkonde n. 309 in het Histor. archief der stad Keulen.)

Hendrik V voert alzoo in zijn hoofdseegel de gekroonde leeuw gelijk die is voorgesteld op het zegel van zijn vader graaf Willem van Kessel in 1235, buitendien gebruikte hij ook diens wapens; dit zegel van Hendrik V vindt men aan eene oorkonde in het Rijksarchief te Dusseldorf van 3 Maart 1285, en is gelijk aan dat sub n. 309 te Keulen; ook nog komt dit zegel voor aan eene oorkonde van den 22 Juli 1271, in het Rijksarchief te Coblenz. Dat de zoon hier het zegel van den vader gebruikt, is een zeldzaam geval, daar gewoonlijk om misbruiken te voorkomen, de stempels na den dood des bezitters vernietigd werden.

(Wordt vervolgd.)

ADVERTENTIES.

Bij den uitgever van dit blad zijn de volgende werken voorhanden:

A. J. FLAMENT, *Chroniek van de Heerlijkheid Weert*, getrokken uit de stadsrekeningen, charters en andere oorspronkelijke bescheiden. Maastricht. „Le Courrier de la Meuse”, 1892, fl. 1.—

Dr P. DOPPLER, *Journal du Chanoine et Camérier René Joseph de Meer, J. U. L.*, député de St. Servais à Maastricht au traité de Nimègue en 1678. Maastricht, „Le Courrier de la Meuse”, 1890. fl. 0.25.

Dr P. DOPPLER, *Drie verhandelingen van Willem Fexhius*, deken van het voormalig kapittel van St. Servaas, te Maastricht, over den bisschopszetel, alsmede de oudheid en den oorsprong der St. Servatius Kerk dier stad, uitgegeven met eene inleiding en aantekeningen. Maastricht, „Le Courrier de la Meuse”, 1892. So fl. 0.80.

Gedrukt bij BOOSTEN & STOLS, MAASTRICHT.